

Seductor porque, dado el Ser como una *seguridad* en la que estamos y de la que parten igualmente nuestra existencia y la práctica científica, «de él no derivamos fines vitales» (página 166). El Ser es la realidad; pero el problema de la verdad queda abierto. Puesto que —por su evidencia fenoménica— al Ser ya no hace falta buscarlo, deviene legítima nuestra dedicación a los entes.

Y sin embargo... el misterio está en el fenómeno: la *Crítica de la razón simbólica* culmina así su inversión del kantismo.

Mercè Rius

Transparencies. Philosophical Essays in Honor of J. Ferrater Mora, edited by Priscilla Cohn, Humanities Press, Atlantic Highlands, N.J., 1981.

El destí d'un filòsof que gaudeix de renom internacional és el de acabar essent conegut i reconegut *només* com a filòsof, malgrat haver tingut altres ocupacions, curiositats o dèries. És el cas de Josep Ferrater Mora a qui fa tres anys li fou dedicat un conjunt d'assaigs amb el títol de *Transparencies*. Un conjunt d'assaigs, però, que, com bé comenta tot lamentant-ho l'editora i encoratjadora de l'homenatge, Priscilla Cohn, és un conjunt de *philosophical essays*, un tribut al filòsof i no a l'home i creador que tanmateix és José Ferrater. Tan sols un dels escrits, el del poeta Joan Oliver, glossa la figura de l'amic i no parla del pensador.

Deixem, però, de banda aquesta inconveniència gairabé inevitable, per dir que els escrits recollits són efectivament «transparències», val a dir, interpretacions lúcides i crítiques substancials d'un pensament que, només perquè és coherent i rigorós, es deixa sintetitzar en uns trets fonamentals i constants. Des del primer llibre publicat, *Cóctel de verdad* (1935), fins el penúltim (em refereixo ara a l'obra filosòfica), *De la materia a la razón* (1979), totes les idees i temes desenvolupats per Ferrater Mora, reben el tractament i l'atenció que es mereixen. Llevat d'una excepció perfectament comprensible, però lamentable: el darrer llibre esmentat, *De la materia a la razón*, per raons de temps

(fou publicat en els moments en què s'escrivia l'homenatge), no és considerat en detall i com cal per cap dels autors. J. L. Aranguren, en la Introducció que glossa tota la sèrie d'escrits, es dol molt justament d'aquesta absència, tant més que *De la materia a la razón* és decididament una de les obres majors del filòsof homenatjat. Aquesta eventualitat fa que el mateix Ferrater Mora, en l'últim capítol del volum, destinat a comentar els articles que li dediquen, es vegi obligat a fer contínues referències al seu darrer llibre on una gran part de les ambigüitats, equívocs o defectes d'escrits anteriors s'han volgut resoldre.

Una cosa és l'opinió de Priscilla Cohn en fer un repàs i valoració del conjunt de l'homenatge, i tot una altra l'opinió de Josep Ferrater. Si creiem en l'honradesa dels seus comentaris finals (i, com ell mateix afegiria, no tenim raons suficients per no fer-ho), jo diria que els articles el satisfan prou, i potser per dues raons bàsiques: 1) perquè certament constitueixen un compendi ben fet de la «seva filosofia» integracionista i continuïsta, 2) perquè potser sia la primera vegada que tant sols de pas es fa esment del *Diccionario de Filosofía* (tots sabem que l'autor d'aquesta obra admirable defuig ser identificat només com l'autor del *Diccionario*). Penso amb Aranguren que l'oblit, voluntari o involuntari, és injust, per bé que complagui l'interessat.

No és qüestió aquí de resumir un per un els escrits recollits a *Transparencies*. En grans trets, podríem distingir dos grups diferents. Els que es refereixen més directament a qüestions suscitàdes pel mètode integracionista i per la idea de que la realitat és un *continuum*: problemes epistemològics, metodològics, ontològics o lingüístics, tractats amb evident competència i imaginació per M. Bunge, J. Echeverría, J. G. Caffarena, M. Krausz, J. Muguerza, U. Moulines, Grace A. De Laguna o la mateixa Priscilla Cohn. Tots ells es concentren en la interpretació crítica dels dos escrits de Ferrater Mora que, intencionadament, són també un *continuum* metodològic: *El Ser y la muerte* i *El Ser y el sentido* (el tercer de la sèrie havia de ser *De la materia a la razón*). Amb més o menys reserves, comprensió o simpatia, l'integracionisme de Ferrater és vist pels seus crítics com una font de suggerències i preguntes filosòfiques.

L'altre grup d'escrits és més dispers i al mateix temps està més concentrat en l'obra menys coneguda del filòsof. Les teories socials desenvolupades a *El hombre en la encrucijada* són analitzades i combatudes per Salvador Giner. El mateix fa A. Sánchez Vázquez tot comentant els conceptes de «societat» i «ideologia» a *La filosofía actual* o *Cambio de marcha en filosofía*. J. Mosterín es concentra en els escrits sobre lògica; C. O. Schrag i també Priscilla Cohn es fixen en algunes de les preocupacions «existencialistes» del primer Ferrater; finalment, el malaurat A. Deaño ens recorda l'existència d'un dels articles més premonitoris sobre Wittgenstein, escrit pel nostre filòsof l'any 1953.

És cert el que ens diu F. Miró Quesada: la filosofia de Josep Ferrater Mora és, sens dubte, un reflex de la seva personalitat. «És un dels filòsofs menys dogmàtics», actitud que constitueix una manera lúcida d'enfrontar-se als temps de confusió que estem vivint. El pensament de Ferrater Mora defuig tota mena d'Absoluts. El continuïsmes és un intent de trobar lligams, d'evitar preguntes últimes o fonamentals. Aquest caràcter anti-absolutista, anti-dogmàtic, tolerant per sobre de tot, es fa més i més present a mida que són abandonades les preocupacions ontològiques i es guanya el terreny de l'acció o de la moral. Una obra consistent i rigorosa, però al mateix temps, tenyida d'ironia, distanciada d'una realitat inassolible del tot. Una obra marcada per l'autocrítica i l'autocorrecció gairebé obsessives. Una ullada a la completíssima bibliografia reunida per L. Montoya com part de l'homenatge, n'és una bona mostra. Ferrater Mora ha tingut sempre en compte els seus lectors i crítics, considerant i incorporant llurs observacions a les noves edicions de cada llibre. Ja ho he dit altres vegades: l'obra de Josep Ferrater és una obra oberta i com a tal roman a l'espera d'un nou homenatge.

Victòria Camps

Ramon XIRAU, *Graons*, Edicions 62, Barcelona, 1979. *Dit i descrit*, Edicions 62, Barcelona, 1983.

La publicació a Barcelona l'any 1974 del poemari «Les Platges» significà la recuperació per a

la poesia catalana d'una veu madura, forjada en l'exili mexicà, dins una tradició estètica molt diferent a la que imperava aleshores en els Països Catalans. És potser per això que Ramon Xirau (Barcelona, 1924) resultava, per als seus primers crítics, una veu difícil de classificar, que a la fi hagué de llegir-se amb l'etiqueta maldestra de «poesia de l'exili», que és com dir un calaix de sastre que aplega tant a mestres indiscutibles (Bartra, Benguerel) com a una munió de versaires que algun mal dia emborronaren un paperet amb enyoraments més o menys patriòtics.

Per sort la memòria del lector garbella les obres i a la fi resten tan sols les que revelen autèntica solidesa. A les altres el temps els aplica la seva «adiquia» i deu anys després se'ns fa difícil recordar títols que el mandarinet cultural d'aleshores considerava «essencials». 1974 fou certament una anyada de collita excepcional en la poesia catalana, però en un futur continuarem llegint tres autors bàsics: Xirau, Jaume Medina (que publicà aquell any «Temps de Tempesta») i Antoni Munné (autor de «Fruita d'Argila»)... que certament no foren els autors més publicitats pels savis d'aquells temps.

La poesia de Ramon Xirau es consolidà plenament amb l'aparició del seu segon llibre a Barcelona: «Graons» (1979, pròleg d'Octavio Paz). És aquest potser el llibre més sòlid dels publicats pel poeta Xirau, que especialment en el llarg poema de la primera part, onze cants, arriba al cim de la seva explicació. Potser el tema essencial de Xirau sigui la identitat. Reconèixer-se, retrobar-se, repensar-se en els objectes, en els paisatges, en els llibres, constitueix per al poeta el sentit del seu viatge d'exploració entre les paraules.

Com els romàntics que estima i estudia amb passió des de la seva càtedra de Mèxic, Xirau escriu poemes per a la veu; estilísticament el seu esforç —i el seu jugar amb els sons— serveix per tal que el lector faci un esforç i reciti les paraules, convertint-se d'aquesta manera en torsimany del poeta entre els homes. I encara un altre tret convindria destacar de l'estil de Ramon Xirau: l'ús del llenguatge i la inventiva dels mots. Com a poeta d'exili en una llengua minoritària i oprimida, el drama més íntim i, alhora, universal del creador consisteix en veure com se li escapen les paraules, com lentament s'esvaeix la parla del poble i s'imposa un model lli-